

El grup de recerca Fòrum IDEA. Projectes, codi ètic i marc epistemològic

Fòrum IDEA

Universitat Autònoma de Barcelona
Gr.forumidea@uab.es

Resum

La sèrie d'articles sobre comunitats d'aprenentatge que es presenten han estat elaborats pels membres del grup de recerca Fòrum IDEA (Investigació i Desenvolupament de l'Educació de Persones Adultes), de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquestes persones estan vinculades directament a l'experiència de la comunitat d'aprenentatge del CEIP Tanit, de Santa Coloma de Gramenet, així com a d'altres projectes relacionats amb l'educació de persones adultes i el desenvolupament comunitari. Per tal de contextualitzar la seva lectura en un determinat marc epistemològic, prèviament s'han volgut apuntar els trets que defineixen i caracteritzen el grup de recerca. En aquest bloc introductori es presenta el grup d'investigació atenent diferents aspectes: la seva definició i composició, els projectes que està duent a terme, el codi ètic que orienta la seva acció i el marc epistemològic, teòric i metodològic que el fonamenta.

Abstract

The articles on learning communities which are presented have been written by members of the research group Fòrum IDEA (Research and Development of Adult Education), from the Autonomous University of Barcelona. These researchers are directly engaged with the learning community experience of the Tanit primary school, from Santa Coloma de Gramenet, and also to other projects concerning adult education and community development. Before the articles we remark the features that define and characterize the research group. The research group is presented in this introductory section as following: definition and composition of the research group, the projects that it is undertaking, the ethical code which supports its action and the epistemological, theoretical and methodological framework which constitutes its basis.

Resumen

La serie de artículos sobre comunidades de aprendizaje que se presentan han sido elaborados por los miembros del grupo de investigación Fòrum IDEA (Investigación y Desarrollo de la Educación de Personas Adultas), de la Universidad Autónoma de Barcelona. Estas personas están vinculadas directamente a la experiencia de la comunidad de aprendizaje del CEIP Tanit, de Santa Coloma de Gramenet, así como a otros proyectos relacionados con la educación de personas adultas y el desarrollo comunitario. Para contextualizar su lectura

en un determinado marco epistemològic, previamente se han querido apuntar los rasgos que definen y caracterizan al grupo de investigación. En este bloque introductorio se presenta al grupo atendiendo a distintos aspectos: su definición y composición, los proyectos que lleva a cabo, el código ético en el que sustenta su acción y el marco epistemològic, teórico y metodològic en el que se fundamenta.

Sumari

El grup de recerca Fòrum IDEA	Codi ètic del Fòrum IDEA
Els projectes del Fòrum IDEA	Fonamentació del Fòrum IDEA: marc epistemològic, teòric i metodològic

El grup de recerca Fòrum IDEA

El Fòrum IDEA és un grup de recerca i acció socioeducativa integrat per professorat, professionals i estudiants interessats i vinculats a l'educació de persones adultes i al desenvolupament comunitari. Pretén entendre i reduir les desigualtats existents en la societat actual a partir de la creació d'oportunitats d'aprenentatge per a tothom i la promoció del desenvolupament i la transformació des de l'educació, dins d'una perspectiva crítica i comunicativa. Per això, entén la seva actuació a través de formes de participació democràtiques, basades en la igualtat de capacitats de les persones, i a través de processos de recerca que sorgeixen i reverteixen directament en els col·lectius que els protagonitzen.

Els projectes del Fòrum IDEA

El Fòrum IDEA treballa en diversos projectes en diferents àmbits d'acció socioeducativa. A continuació destaquem els més rellevants.

Comunitats d'aprenentatge. Grup de treball de l'ICE de la UAB / comunitat d'aprenentatge Tanit (Santa Coloma de Gramenet)

Les comunitats d'aprenentatge són una de les millors opcions de què actualment es disposa per intentar trencar el cercle d'exclusió de col·lectius que no tenen problemes de capacitats però que són discriminats sistemàticament per la societat. La clau de les comunitats d'aprenentatge és impulsar l'aprenentatge de l'alumnat i de la resta de persones i col·lectius d'un barri, des de la participació de tots els agents i col·lectius socials que formen part de la comunitat educativa, en un sentit ampli. Es tracta d'un procés de transformació d'una situació de fracàs escolar en possibilitats d'èxit i d'inclusió social.

SURT. Projecte comunitari de Sant Andreu

El projecte d'orientació comunitària on participen entitats, institucions i veïns/es de Sant Andreu persegueix dos objectius principals: crear una xarxa d'entitats i ciutadans del barri i treballar conjuntament per afavorir la igualtat social al barri, especialment la que es produeix dins del col·lectiu infantil i juvenil. Per portar endavant el projecte, la metodologia emprada es basa en el foment d'espais de diàleg entre les diferents entitats i els/les ciutadans/es (comissions mixtes de treball) i en la participació conjunta en la presa de decisions per endegar noves accions educatives.

Consumer Education for Adults Network. Xarxa d'Educació per al Consum per a Persones Adultes

Aquest projecte té com a objectiu contribuir a desenvolupar habilitats, actituds i coneixements que conduixin a un consum informat i responsable, en el marc dels valors de la llibertat d'elecció, la presa de decisions conscient i la participació crítica en el mercat. També incideix en el desenvolupament de la responsabilitat social dels empresaris, així com en l'ús sostenible dels recursos. Actualment, s'està treballant en el disseny i l'elaboració d'unes *guidelines* (línies marc o protocols d'acció en l'educació per al consum per a persones adultes) en el marc de quatre grans àmbits: sostenibilitat, ciutadania, salut i economia domèstica. Participen en aquest projecte institucions d'Àustria, del Regne Unit, de Lituània, d'Alemanya, de Finlàndia, d'Itàlia, de França, de Xipre, de Polònia, de la República Txeca, d'Eslovènia, de Dinamarca i d'Espanya.

25 anys d'educació de persones adultes a Sabadell

Aquest projecte respon a la necessitat de crear, aprofitant la celebració dels 25 anys d'Educació de Persones Adultes (EPA) a Catalunya, espais per a la reflexió, l'anàlisi, el debat i la millora de les pràctiques educatives en aquest camp professional a la ciutat de Sabadell. Amb la finalitat de treballar per a la millora de la teoria i la pràctica de l'EPA, el projecte ha treballat tres eixos: la recuperació de la memòria històrica de l'EPA a Sabadell, l'anàlisi i la reflexió sobre les pràctiques i els problemes de l'educació d'avui, i el plantejament, en el marc de la Societat de la Informació i la Comunicació (SIC), de nous camins que ens posin en situació d'afrontar els nous reptes del futur en les millors condicions possibles. El projecte s'ha tirat endavant amb la implicació de les escoles d'adults de Sabadell i l'Ajuntament de Sabadell, i hi han participat, d'una o altra manera, unes tres-centes persones en diferents sessions de treball.

Codi ètic del Fòrum IDEA

El Fòrum IDEA va considerar molt rellevant poder disposar d'un codi ètic, i és per això que va dedicar gairebé un any de treball i discussió a la seva elabo-

ració. La finalitat d'un codi ètic és guiar, orientar les línies d'acció del grup de recerca, a més d'explicitar les seves intencions en el camp de la recerca i l'acció socioeducatives. Es volia un codi ètic que reflectís el tarannà del grup de recerca, tant en la fonamentació teòrica com en el seu vessant pràctic o aplicatiu. A continuació se'n presenten els elements més significatius:

- El Fòrum IDEA és un grup constituït per persones interessades i vinculades, fonamentalment, a l'educació de persones adultes i té com a objectiu principal promoure el desenvolupament i la transformació de l'educació de persones adultes des d'una perspectiva crítica i comunicativa.
- El Fòrum IDEA considera que les fortes desigualtats socioeconòmiques que es produeixen en la societat actual no només són injustes, sinó que, a més, repercuteixen en altres tipus de desigualtats, com són, entre d'altres, el fracàs escolar i l'exclusió social.
- El Fòrum IDEA és un grup obert i democràtic que basa la presa de decisions en el consens de tots els seus membres i que es declara en contra de qualsevol desigualtat per raó de gènere, edat, ètnia i classe social.

La finalitat principal del Fòrum IDEA és la recerca i el foment d'accions socioeducatives que permetin:

- Entendre i contribuir a la superació de les desigualtats provocades per la societat actual, a partir de la creació d'oportunitats d'aprenentatge per a tothom i, molt especialment, per als col·lectius en risc d'exclusió social.
- Establir unes formes de participació i comunicació democràtiques, basades en relacions de simetria que tendeixin a la igualtat entre totes les persones.

El Fòrum IDEA assumeix els compromisos següents:

- El Fòrum IDEA no té cap afany de lucre. Els beneficis de qualsevol acció del Fòrum IDEA han de revertir en la millora i el desenvolupament dels col·lectius implicats.
- La recerca ha de partir de les necessitats i preocupacions dels col·lectius en els quals es desenvolupa i ha de comptar sempre amb la participació activa d'aquests col·lectius. Els seus resultats i beneficis han de revertir principalment en el col·lectiu participant.
- La transparència ha de ser un principi de funcionament, tant pel que fa a les qüestions administratives com pel que fa a les activitats que es promouen des del Fòrum IDEA.
- El treball dels membres del grup ha de possibilitar la transformació, en lloc de legitimar les limitacions o disfuncionalitats socioeducatives.

Fonamentació del Fòrum IDEA: marc epistemològic, teòric i metodològic

La fonamentació del grup tendeix a la perspectiva comunicativa i crítica, sense la qual no es poden assumir els principis anteriors. S'entén que aquesta fona-

mentació permet avançar més enllà de la crítica i possibilita les opcions de transformació. A continuació es presenten, de manera esquemàtica, les principals línies del marc teòric:

Marc epistemològic	Marc teòric	Marc metodològic
<i>Perspectiva comunicativa</i>	<i>Pedagogia crítica</i>	<i>Enfocament comunicatiu/participatiu</i>
<p>Des de la teoria crítica, la ciència s'entén com:</p> <ul style="list-style-type: none"> — el conjunt de respostes que la comunitat científica dóna als problemes socials de cada moment. — un producte social fruit de la interpretació en funció dels coneixements, les necessitats, els interessos i les prioritats de la comunitat científica. <p>Des d'aquesta concepció de la ciència no és possible entendre el coneixement com una qüestió tancada o com un conjunt de fets inamovibles.</p> <p>El coneixement científic actual admet el dubte i el canvi.</p> <p>Aquesta concepció científica està en harmonia amb el model d'aprenentatge que afirma que el coneixement és una construcció social i personal al mateix temps.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — L'educació no tracta només de disminuir la severitat de les desigualtats socials a l'escola, sinó de canviar les condicions socials que les creen (APPLE, M.W., 1997, <i>Escuelas democráticas</i>, Madrid: Morata). — L'educació ha d'afavorir les condicions necessàries per a la transformació social a través d'una formació integral de les persones, perquè siguin subjectes polítics, reconeixedors de la seva situació, i a lluitar per la llibertat i emancipació de les persones (MCLAREN, P., 1997, <i>Pedagogia crítica y cultura depredadora</i>, Barcelona: Paidós). 	<ul style="list-style-type: none"> — El procés és educatiu en si mateix i se centra en les persones — Importància de la participació dels agents a través d'un diàleg igualitari (<i>isegoria</i>). — La participació en la recerca de tots els agents empodera tant la persona com el col·lectiu. — Els resultats de la recerca tenen un doble valor: revertir en beneficis el col·lectiu i contribuir a l'ampliació del coneixement.

L'emmarcament sintetitzat anteriorment ha permès el desenvolupament de projectes d'acció socioeducativa, com també el de projectes de recerca i avaluació participatives. Els tres articles que es presenten a continuació constitueixen elements d'una de les línies de treball del grup, que és la de les comunitats d'aprenentatge. Cal dir, però, que totes les altres línies de treball estan també relacionades amb aquesta temàtica, tant pel que fa al marc referencial com pel que fa als objectius de les accions i al codi ètic que les regula.